

Iššūkis mūsų energetikai:

Pokalbis su Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos prezidentu Vytautu STASIŪNU

– Visuose Lietuvos miestuose ir daugelyje gyvenviečių įdiegtos centralizuoto šilumos tiekimo sistemos, – teigia mūsų pašnekovas. – Tose vietose, kur centralizuotas šilumos tiekimas (CŠT) ekonomiškai nepasiteisina, naudojamas individualus šildymo būdas. Šiuo metu mūsų šalyje CŠT ir individualus šildymas sudaro maždaug po 50%. Toks santykis išlaikomas daugelyje mūsų kaimyninių šalių, kuriose klimato sąlygos panašios kaip Lietuvoje ir kuriose šildymo sezonas trunka taip pat 6–7 mėn. per metus.

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos (LŠTA) prezidentas pateikia gausybę faktų, skaičių ir argumentų, kurie liudija, jog šilumos ūkis yra viena svarbiausių Lietuvos energetikos šakų. Šilumos ūkis – ypač veržliai besivystanti energetikos sritis, per nepriklausomybės laikotarpį įdiegusi daug mokslo ir technikos naujovių bei toliau einanti technikos pažangos keliu. Tačiau ne kiekvienas pilietis ar įstaiigos vadovas, nuolat besinaudojantis centralizuoto šilumos tiekimo teikiama paslauga, turi laiko ar noro pasidomėti, kokios sudėtingos vidinės pertvarkos nuolat vyksta CŠT sistemoje ir kiek tai kainuoja. Darbas vartotojo labui. Taip trumpai galima apibūdinti LŠTA ir joje susibūrusių įmonių pastangas. Nuolat diegti pažangiausių Europos šalių įgyvendintas bei praktikoje patikrintas naujoves. Kuo greičiau plėsti vietinio kuro panaudojimo galimybes: modernizuoti šilumos tiekimo tinklus bei įrangą.

Tačiau bene svarbiausia – pagaliau išsiugdyti šeimininko jausmą. Apšiltinti, sandarinti, renovuoti senos statybos namus – vienas aktualiausių šios dienos uždavinių. Šiluma, už kurią tenka vis brangiau mokėti, neturėtų kaipmat išsisklaidyti dėl menkos sienų termoizoliacijos, išklypusių durų ir nesandarių langų.

Taip jau įprasta, kad priekaištai dėl didelių kainų pirmiausia adresuojami šilumos tiekėjams. Neretai pasigirsta raginimų ir patarimų atsijungti nuo centralizuoto šilumos tiekimo. Ar, Jūsų nuomone, būtų pigiau ir patogiau, jei daugiabučiame name kiekvienas įsirengtume savą šildymą?

Tokie absurdiški teiginiai gali atsirasti tik dėl informacijos stokos. Kaltinant šilumos tiekėjus, užmirštama pirmoji ir svarbiausioji „smulkmena“. Tai šilumos gamybai naudojamas kuras ir jo kaina. Antra – racionalus pagamintos šilumos naudojimas, t. y. mokėjimas patenkinti visus savo poreikius sunaudojant nepalyginamai mažiau šilumos. O raginimus atsijungti nuo CŠT sistemos laikyčiau žmonių klaidinimu, dezinformacija. Juk, svarstant pagal tokią logiką, beliktų grįžti į akmens amžių ir kiekvienam kūrenti laužą prie savo olos. Ar žinote, kodėl centralizuoto šilumos tiekimo sistema, atsiradusi veik prieš pus-

naudotis ES patirtimi ar toliau švaistyti resursus?

antro šimtmečio, laikoma pažangiausia, patogiausia žmogui ir, žinoma, perspektyviausia? Atsakius į šį klausimą, taps dar aiškiau, kodėl Lietuva ir Europos Sąjunga skiria milijardus mūsų šalies šilumos ūkio modernizavimui, nuolatiniam tobulinimui. Tikslas – pasiekti, kad šilumos kaina pagaliau taptų prieinama, palankesnė kiekvienam vartotojui. Tačiau svarbiausias siekimas – Lietuvos energetinė nepriklausomybė, kuri taps įmanoma tikta panaudojant vidaus rezervus, kurie kol kas, deja, lengvabūdiškai švaistomi.

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija yra paruošusi ir ne kartą pateikusi Lietuvos Respublikos Vyriausybei, suinteresuotoms žinyboms labai konkrečius pasiūlymus, kaip išbristi iš dabar susiklostančių nepalankių aplinkybių. Kadangi nesulaukta tinkamos reakcijos, šia proga žurnalo puslapiuose norėtume svarbiausius dalykus dar sykį priminti ir pakartoti.

Redakcija dėkoja Jums už suteiktą informaciją. Vis dėlto, prieš kalbant apie dienos aktualijas, norėtume bent prabėgomis išgirsti Jūsų vertinimus dėl CŠT privalumų. Taip pat prašytume apibūdinti, kokį šilumos ūkį Lietuva paveldėjo iš netolimos praeities ir kokie pokyčiai įvyko per nepriklausomybės laikotarpį.

Pateiksiu keletą datų ir įvykių, kurie lėmė CŠT sistemos plėtrą iki mūsų dienų. 1876 m. pradėjo veikti pirmoji rajoninio centralizuoto šildymo tiekimo sistema Niujorke. 1893 m. pirmoji kombinuotos šilumos ir elektros energijos gamybos elektrinė sukonstruota Hamburge. 1900 m. Vokietijoje, Drezdeno mieste, pradėjo veikti pirmoji centralizuotai tiekiamos šilumos sistema. Naujovė labai sparčiai plito, pasiekdama vis kitas šalis. XX a. CŠT atsirado Vengrijoje, Olandijoje, Sovietų Sąjungoje, Danijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje, Belgijoje, Suomijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse. 1954 m. Europoje įsikūrė Tarptautinė centralizuoto šilumos tiekimo, centralizuoto šaldymo ir kombinuotos šilumos ir elektros energijos

gamybos asociacija. Jos šiuolaikinis tikslas – visokeriopai skatinti centralizuoto šilumos tiekimo, centralizuoto šaldymo ir kogeneracijos plėtrą Europos Sąjungos šalyse.

Kokie buvo CŠT sistemos įdiegimo Lietuvoje pirmieji žingsniai?

Pradžią laikoma 1947 m. birželio 7 d., kai Kaune iš Petrašiūnų šiluminės elektrinės buvo pradėtas tiekti garas popieriaus fabrikui. Po metų naujai paklotomis šiluminėmis trasomis pradėjo cirkuliuoti karštas vanduo gyvenamųjų namų, esančių Tunelio (dabar K. Baršausko) gatvėje, šildymui. 1949–1955 m. pradeda veikti pirmosios CŠT sistemos Vilniuje, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje. Vėlesniais metais centralizuotas šilumos tiekimas Lietuvoje buvo labai sparčiai plėtojamas ir pasiekė mažesnius miestus, miestelius, gyvenvietes. Vamzdynai ir trasos, nešančios šilumą į naujai pastatytus miestų mikrorajonus, tapo įprasta kasdienine gyventojų buities dalimi. Jaunesniųjų kartų atstovai

net neįsivaizduoja, kad galėjo būti kitaip: rūksantys kaminais, nemalonūs smalkių kvapas ir suodžių nugultos palangės... CŠT sistema, kurią dabar turime ir toliau plečiame bei tobuliname – didelis ir neįkainojamas valstybės, visų krašto žmonių turtas.

Kokiais skaičiais apibūdintumėte Lietuvos šilumos ūkio sistemą?

Kaip jau minėjau, tai plačiai išvystyta sistema, aprūpinanti šiluma ne tik miestus, visus rajonų centrus, bet ir mažesnes gyvenvietes. Jei elektros tinklas yra vientisas, tai krašto šilumos ūkis susideda iš 375 šiuo metu veikiančių vietinių šilumos tiekimo sistemų. Kiekviena turi savą po žeme išraizgytą vamzdyną.

Koks jų bendras ilgis?

Ištiesus į vieną liniją, gautume 2,5 tūkst. km ilgio trasą. Tačiau neužmirškime, kad vienu vamzdžiu tiekiamas karštas termofikacinis vanduo, o kitu lygiagrečiai grįžta atvėsęs. Vadinasi, ir mūsų įsivaizduojamos trasos ilgis padvigubėja

Vamdynai

iki 5000 km. Yra dar vienas sutartinis matas. Kadangi vamzdynų skersmuo įvairiose sistemos vietose labai skiriasi (nuo 50 mm iki 1 m), įvestas sąlyginis 100 mm skersmens vamzdžio matavimas. Taip skaičiuojant, Lietuvoje būtų 8330 km požeminių šilumos tiekimo vamzdynų.

Ir dar truputis aritmetikos. Vamzdyno 1 m svoris yra apie 13 kg. Vadinasi, po žeme paklota apie 113 tūkst. tonų vamzdynų metalo.

Tai įspūdingi skaičiai. Tačiau juk ne metalo svoris apibūdina tikrąjį turto, priklausančio krašto šilumos ūkiui, vertę ir prasmę? Antra vertus, vamzdynus ėda korozija, jie nėra ilgaamžiai...

Pirmiausia dėl korozijos. Inžinieriai jau surado būdų apsaugoti metalą nuo bet kokio išorinio ar vidaus poveikio ir tuo būdu prailginti vamzdynų darbo laiką iki sunkiai įsivaizduojamos ribos. Surasta medžiaga, kuri panaikina vandens agresyvumą bei sukuria savotišką ilgaamžę plėvelę, padengiančią metalo paviršių. Mokslininkai pateikė naują izoliacinę medžiagą, apsaugančią vamzdynus nuo bet kokių išorės veiksnių. Vakarietiškos technologijos sėkmingai taikomos daugelyje šalių. Jomis naudojamos ir mes, ypač tais atvejais, kai tiesiamos naujos trasos arba atnaujinami, modernizuojami senieji tinklai, paveldėti iš sovietinių laikų.

Tačiau jūs klausėte apie centralizuoto šilumos tiekimo vertę, jos didžiulius privalumus. Trumpai atsakius, tai švarūs miestai be smalkių kvapų ir gausybės dūmijančių kaminų.

Tai neįkainojamas patogumas gyventojui, įmonei ar įstaigai, besinaudojančiai centralizuoto šilumos tiekimo paslaugomis.

Jeigu ne kainos...

Apie tai dar kalbėsime, ir tai bus svarbiausia

mūsų pokalbio dalis, didžiausia šiandienos ir rytdienos aktualija. Tačiau norėčiau dar pridurti apie CŠT privalumus, vertinant juos ir gyventojų, ir visos valstybės mastu. Visų pirma, naudojant centralizuotą šilumos tiekimą, visiškai pašalinamas gaisrų pavojus dėl šildymo sistemų. O to negalima pasakyti apie kitus šildymo būdus, kai daugiabučiame name ar kitoje patalpoje naudojamas bet koks kuras. Kūrenti dujomis reikia ypač atsargiai, nes dėl netinkamo eksploatavimo jos sukelia ne tik gaisrus, bet ir išsprogdina pastatus. Net ir elektrinis šildymas taip pat kelia potencialaus gaisro pavojų.

Kokie dar CŠT privalumai?

Gyventojams netenka rūpintis kuru, eksploatuoti šildymo priemonių. Dėl to išvengiama patalpų taršos, neužimamas naudingas patalpų plotas, mažesnės kapitalinės investicijos į patalpų šildymo įrangą.

Matyt, dėl čia minėtų ir kitų privalumų gyventojai ir yra pagrindiniai CŠT sistemos tiekiamų paslaugų vartotojai?

Taip. Tokia praktika nusistovėjo ir pas mus ir, žinoma, pirmiausia kitose šalyse. Pavyzdžiui, 2007 m. Lietuvos gyventojai suvartojo 72% pateiktos šilumos ir buvo šildoma per 63% viso miestuose esamo gyvenamojo ploto. Tačiau kai kurių kitų šalių rodikliai šioje srityje yra aukštesni. Sakysim, Skandinavijos šalyse, Austrijoje, Belgijoje, Vokietijoje, Olandijoje centralizuotai šildoma apie 90% viso miestuose esamo gyvenamojo ploto. Žinoma, šie duomenys nėra absoliučiai tikslūs, kadangi gyvenamųjų namų grupės, esančios priemiesčiuose, statistikos suvestinėse atskirai neįvardijamos.

Minėjote, kad centralizuotas šilumos

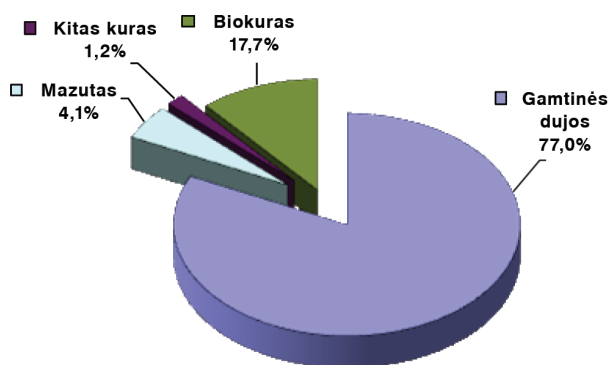
tiekimas turi dar didesnę svarbą, žvelgiant į jį valstybiniu požiūriu. Kokie esminiai privalumai?

Termofikacinėse elektrinėse, gaminant šilumą ir elektrą kartu, daug efektyviau panaudojamas kuras. Tai svarbus svertas, turįs didelės teigiamos įtakos valstybės ūkiui. Yra galimybė naudoti biokurą, komunalines atliekas ar kitą vietinį kurą. Gauname dvigubą naudą: nepalyginamai pigesnis kuras (biokuro kaina yra dvigubai žemesnė nei importuojamo iškastinio kuro (gamtinių dujų ar naftos produktų ir kt.) ir švaresnė aplinka. Dar vienas privalumas: galima panaudoti geoterminę ir pramoninių procesų atliekinę šilumą. Be to, pastatuose nereikia skirti ploto katilinėms. Centralizuotai gaminamos šilumos šaltinių teršalus daug lengviau kontroliuoti nei iš individualių šilumos šaltinių. Juos galima efektyviai pašalinti iš degimo produktų. Centralizuoto šilumos tiekimo sistemos yra pakankamai lanksčios ir todėl galima nesunkiai keisti jų režimus atsižvelgiant į besikeičiančius aplinkos faktorius, krašto ekonominę situaciją ir iškilusius naujus ūkio poreikius.

Jūsų pateikti argumentai apie itin efektyvų CŠT sistemų veikimą užsienio šalyse ir kai kuriuos mūsiškių šilumininkų pasiekimus įtikina, jog tvarkingas šilumos ūkis yra tarsi veidrodis, patvirtinąs valstybės mokėjimą šeiminkauti bei panaudoti šioje energetikos srityje visus galimus vidaus resursus. Tačiau mūsų krašto padėtis kelia piliečiams labai daug klausimų ir abejonių. Visų pirmiausia šilumos kainos, kartais pakylančios iki katastrofiškų aukštumų. Ne daug paguodžia ketinimai per 2009–2010 m.

Nukelta į 15 p.

2008 m. kuro sąnaudų struktūra Lietuvoje

2008 m. kuro sąnaudų struktūra Švedijoje

